

Seminární práce z Pojistné ekonomiky

Téma: **Analýza technických rezerv v životních pojišťovnách.**
Analýza technických rezerv v neživotních pojišťovnách.

Zpracovali: Marcela Kolářová (obor Finanční podnikání)
Michal Mühlheim (obor Finanční podnikání)

Datum prezentace: 1. listopad 2005

V Brně dne: 25. říjen 2005

Obsah:

1	Úvod	3
2	Technické rezervy	4
2.1	Druhy rezerv	5
2.2	Stručná charakteristika jednotlivých pojistně technických rezerv	6
2.2.1	Rezerva na nezasloužené pojistné	6
2.2.2	Rezerva na pojistná plnění	6
2.2.3	Rezerva na prémie a slevy	7
2.2.4	Vyrovnávací rezerva	7
2.2.5	Rezerva pojistného životních pojištění	8
2.2.6	Rezerva životních pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník	9
2.2.7	Rezerva pojistného neživotních pojištění	9
3	Praktická část	10
3.1	Kooperativa	10
3.2	Česká asociace pojišťoven	11
3.3	Námět do diskuze	12
4	Závěr	13
5	Seznam literatury	14
5.1	Monografie	14
5.2	Zákony	14
5.3	Internetové stránky	14

1 Úvod

Cílem naší práce je zaměřit se na pojistně technické rezervy v pojišťovnách, které se zabývají jak životním tak neživotním pojištěním, poněvadž struktura technických rezerv je u životních a neživotních pojišťoven rozdílná.

Obecně je pravidlem, že pojišťovny vytvářejí jednotlivé druhy pojistně technických rezerv v závislosti na zaměření činnosti pojišťovny a v souvislosti s účelem, na který jsou tyto technické rezervy vytvářeny.

Nejprve budeme definovat, co to pojistné rezervy jsou a proč je pojišťovna musí vytvářet.

Dále se zmíníme o tom, jaké druhy pojistných rezerv známe a stručně je charakterizujeme.

Podíváme se také, jak se pojistně technické rezervy používají v praxi. Vybereme si jednu pojišťovnu, která se zabývá jak životním tak neživotním pojištěním, a rozebereme strukturu jejích rezerv.

Nakonec se zaměříme na vývoj pojistně-technických rezerv v České republice.

2 Technické rezervy

V pojišťovnictví jsou pojistně technické rezervy spojeny s hospodařením pojišťoven a jsou základem ekonomické prosperity každé pojišťovny. Tyto pojistné rezervy se vytvářejí ve formě zdrojů na krytí výkyvů v pojišťovací činnosti při správném zúčtování výnosů a nákladů do období, ve kterém vznikly.

Technické rezervy můžeme definovat jako zdroje vytvářené na krytí nákladů, které budou realizované v budoucích účtovacích obdobích.

S pojmem technické rezervy se úzce pojí tzv. **pojistně technické riziko** pojišťovny, které je definováno jako možnost vzniku kladné či záporné odchylky od pojišťovnou vypočtených úplných vlastních nákladů pojišťovny, tj. od pojišťovnou předpokládaného škodního průběhu a nákladů správní režie. Ekonomicky závažnějším problémem pojišťovny jsou odchylky od očekávaného škodního průběhu.

K snižování pojistně technického rizika vytvářejí pojišťovny celý systém rezerv z hlediska věcného, časového a místního. Rezervy tedy slouží k vyrovnávání časových nesouladů mezi příjmem pojistného a opožděnými výplatami pojistných plnění a ke krytí náhodných výkyvů ve škodním průběhu.

Pojistně technické rezervy se tvoří z přijatého pojistného. Tvorbu pojistně technických rezerv musíme v počátku rozdělit na dva typy podle charakteru rezervotvorných a rizikových pojištění.

U **rezervotvorných pojištění** se vytváří z celého pojistného sníženého pouze o správní náklady a v technických rezervách se akumuluje pojistné pro nashromáždění potřebné částky na výplatu pojistného plnění.

V rámci **rizikových pojištění** se tedy vytvářejí tzv. výkyvové rezervy, tzn. na vyrovnání výkyvů v pojistných plněních mající nahodilý charakter, a rezervy určené na vyrovnání časového nesouladu.

Tvorba rezerv nepodléhá zdanění až do výše stanovené § 6 písm. a) a b) zákona ČNR č. 593/1992 Sb. , o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění zákona č. 157/1993 Sb.

Dojde-li ke zdanění tvorby rezerv zvláštní sazbou daně z příjmů, považuje se daň sražená zvláštní sazbou za zálohu na daň pojišťovny, která se započte jako součást zálohy podle § 77 zákona ČNR č. 337/1992 Sb. , o správě daní a poplatků."

2.1 Druhy rezerv

Podle zákona č. 320/1993 Sb., s účinností od 1. ledna 1994, členíme pojistně technické rezervy na rezervy:

1) Na neživotní pojištění tj.:

- Rezerva na nezasloužené pojistné (dříve rezerva na pojistné jiných období),
- Rezerva na pojistná plnění,
- Rezerva na pojistné prémie a slevy,
- Vyrovnávací rezerva,
- Rezerva pojistného neživotních pojištění,
- Jiné rezervy.

2) Na životní pojištění tj.:

- Rezerva na nezasloužené pojistné,
- Rezerva pojistného životních pojištění (tzv. matematická rezerva),
- Rezerva na pojistná plnění,
- Rezerva na pojistné prémie a slevy,
- Rezerva na úhradu závazků z finančního umístění jménem pojištěných,
- Jiné rezervy.

2.2 Stručná charakteristika jednotlivých pojistně technických rezerv

2.2.1 Rezerva na nezasloužené pojistné

Tvoří se u životního i neživotního pojištění. Výše této rezervy odpovídá části pojistného, která se vztahuje k budoucím obdobím a stanoví se jako souhrn těchto částí pojistného vypočítaný podle jednotlivých pojistných smluv.

Je to tedy část přijatého pojistného (rezerva), která má být přenesena do následujících období a která vlastně představuje část rizika, která odpovídá budoucím pojistným krytím.

Tuto rezervu lze stanovit pomocí matematicko-statistických metod.

2.2.2 Rezerva na pojistná plnění

Tvoří se opět u životního i neživotního pojištění. Tato rezerva představuje část pojistného vztahující se k danému období, ovšem z různých technických důvodů nelze tato pojistná plnění v daném období uskutečnit.

Rezerva má dvě složky, u kterých se zvlášť stanovuje velikost. Jde o rezervy na pojistná plnění z pojistných událostí:

- 1) V období před rozvahovým dnem nastalých a ohlášených, ale nezlikvidovaných
  - Jde tedy o sumu závazků na konci účetního období, které pojišťovna zná, ale z důvodu probíhajícího šetření nebo soudního sporu ještě nebyly uhrazeny.
- 2) V období před rozvahovým dnem nastalých, ale nenahlášených
  - Tvorba rezervy pro případy, kdy škoda nastala, ale nebyla ohlášena. Vyplývá to z existence určité prodlevy mezi vznikem škody a jejím ohlášením pojišťovně.

Při výpočtu velikosti rezervy v rámci daného pojistného se vychází z údajů o škodním průběhu:

- Počet škod na jeden den,
- Průměrný odstup mezi vznikem škody a nahlášením škody,
- Počet pozdních škod,
- Průměrná výše škod.

Tato rezerva rovněž obsahuje hodnotu odhadnutých nákladů spojených s likvidací pojistných událostí. Snižuje se o odhad předpokládané výše vymahatelných částek, na než má pojišťovna nárok v souvislosti s pojistnými plněními.

2.2.3 Rezerva na prémie a slevy

Tato rezerva se využívá na krytí nákladů na prémie a slevy v souladu s pojistnými smlouvami.

Při výpočtu se vychází z principu, že prémie a slevy představují určitý druh pojistného plnění. Uplatňují se jako stimulační pojistného – ke snížení škodovosti.

2.2.4 Vyrovnávací rezerva

Tato rezerva je vytvářena k jednotlivým odvětvím neživotního pojištění a je určena na vyrovnání zvýšených nákladů na pojistná plnění, která vznikla z důvodu výkyvů ve škodním průběhu způsobených skutečností nezávislými na pojišťovně, tzn. změnil se poměr mezi pojistným plněním a zaslouženým pojistným.

Jde tedy o výkyvovou rezervu. Je určena na pokrytí výkyvů ve výplatách pojistných plnění u těch druhů neživotních pojištění, kdy během dlouhodobého sledování dojde k výkyvům ve výplatách pojistných plnění (např. živelní pojištění), a kdy náklady na pojistná plnění během posledních let přesáhnou hranici zaslouženého pojistného.

V podmínkách České republiky je regulována ze strany státu tvorba této rezervy, je určen postup propočtu velikosti rezervy (obsahuje vymezení horní hranice velikosti rezervy – z daňových důvodů). Současně je stanoven i postup propočtu velikosti této rezervy.

2.2.5 Rezerva pojistného životních pojištění

Tato rezerva, někdy označována jako matematická rezerva, je tvořena souhrnem rezerv k jednotlivým smlouvám ze životního pojištění a kryje závazky vůči těm, kteří mají právo na pojistné výplaty ze životního pojištění.

Oproti jiným rezervám se velikost rezervy pojistného životního pojištění stanoví na konkrétní závazek, který v pojištění vznikne.

Tato rezerva tedy představuje hodnoty závazků pojišťovny vypočtené pojistně matematickými metodami včetně přiznaných podílů na zisku a rezerv na náklady spojené se správou pojištění, po odpočtu hodnoty budoucího pojistného.

Účel této rezervy:

- vyrovnávání přijatého pojistného v pojistných smlouvách zabezpečujících riziko smrti, které se zvyšuje s věkem pojištěného, na začátku pojistné doby je pojistné plnění nižší než pojistné a přenáší se rezerva do období, kdy je vyšší pojistné plnění,
- pokrytí pojistných částek osobám při dožití sjednané doby.

Velikost rezervy životního pojištění musí tedy zohledňovat při respektování budoucího přijatého pojistného závazky pojišťovny v budoucnu, tzn. platby pojistných částek sjednaných v pojistných smlouvách, garantovanou účast pojištěných na zisku v životním pojištění a náklady pojišťovny spojené s provozováním životního pojištění.

Podle toho, zda do rezervy nejsou nebo jsou zahrnuty dosud neumořené počáteční náklady se rozlišuje brutto rezerva a netto rezerva životních pojištění.

2.2.6 Rezerva životních pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník

Tento druh rezervy je určen na krytí závazků pojišťovny vůči pojištěným u těch odvětví životního pojištění, kdy na základě pojistné smlouvy nese investiční riziko pojistník.

Výše rezervy se stanoví jako souhrn závazků vůči pojištěným ve výši hodnoty jejich podílů na umístěných prostředcích pojistného z jednotlivých smluv životního pojištění, a to podle zásad obsažených v pojistných smlouvách.

S ohledem na specifika tzv. investičního životního pojištění je nutné evidovat prostředky tohoto pojištění odděleně od ostatních typů životního pojištění.

2.2.7 Rezerva pojistného neživotních pojištění

Tato rezerva se vytváří v rámci těch odvětví neživotního pojištění, u kterých se pojistné stanovuje podle vstupního věku pojištěného a představuje hodnoty závazků pojišťovny vypočtené matematickými metodami včetně přiznaných podílů na zisku.

Má obdobný charakter jako rezerva pojistného životních pojištění.

3 Praktická část

3.1 Kooperativa

Pro ilustraci použití technicko pojistných rezerv v praxi jsme si zvolili pojišťovnu Kooperativa, a. s.. Tato pojišťovna má druhý největší podíl na českém pojistném trhu. Zabývá se jak životním pojištěním tak pojištěním neživotním.

Výši rezerv za rok 2004 můžeme nalézt v následující tabulce:

Tabulka č. 1

Rozložení pojistně technických rezerv u pojišťovny Kooperativa v r. 2004

Název	Hrubá výše*	Postoupeno zajišťovatelům*	Čistá výše*
<i>Technické rezervy</i>	27 043 978	6 553 415	20 490 563
Rezerva na nezasloužené pojistné	3 943 919	833 144	3 110 775
Rezerva pojistného životních pojištění	9 050 714	39 134	9 011 580
Rezerva na pojistná plnění	11 556 848	5 643 787	5 913 061
Rezerva na prémie a slevy	184 855	37 350	147 505
Vyrovňovací rezerva	750 000	-	750 000
Rezerva pojistného neživotních pojištění	1 695	-	1 695
Jiné technické rezervy	1 539 205	-	1 539 205
Technická rezerva na životní pojištění, je-li nositelem investičního rizika pojistník	16 742	-	16 742

* v tisících Kč

Technické rezervy činí celkem Kč 27.043.978.000,00. Z toho Kč 6.553.415.000,00 postoupila pojišťovna zajišťovatelům, což činí asi 24 % z celkových rezerv. Čistá výše rezerv činí Kč 20.490.563.000,00.

Nejvyšší podíl z hrubé výše rezerv činí rezerva na pojistné plnění, tj. asi 43 %. Tato rezerva se používá při životním i neživotním pojištění a slouží k vyplacení pojistných plnění u pojistných událostí, které nastaly, ale ještě nejsou zcela vyřízeny. Tato částka tvoří také nejvyšší podíl na postoupení zajišťovatelům.

Druhý nejvyšší podíl na celkových rezervách má rezerva pojistného životních pojištění – 33,5 %. Naopak velmi překvapující je velmi malá výše rezervy pojistného neživotních pojištění, jen 6,28 %. Pokud uvážíme, že podíl neživotního pojištění na pojistném trhu je asi 60 % a životní činí pouze 40 %, je až zarážející tak malá výše rezerv pojistného neživotních pojištění.

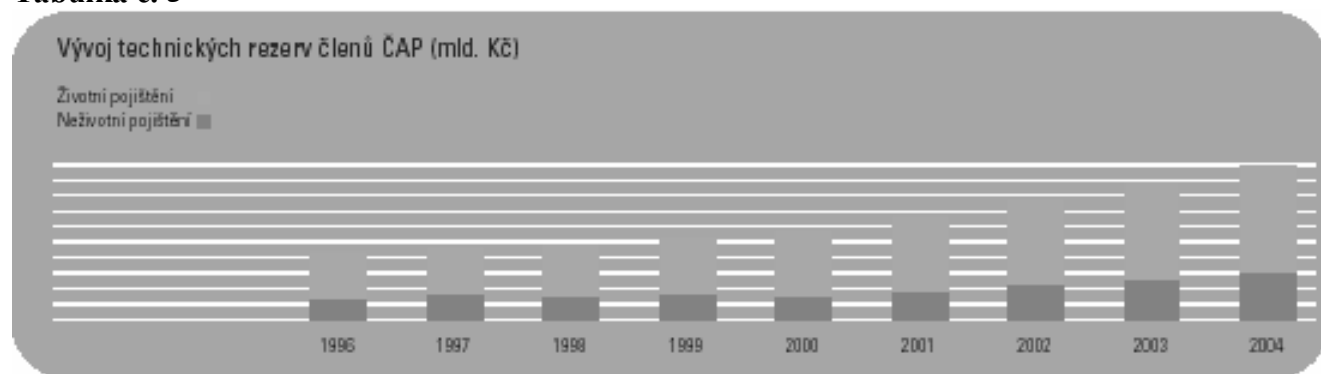
3.2 Česká asociace pojišťoven

Podle výroční zprávy České asociace pojišťoven za rok 2004 byl u technických rezerv v roce 2004 rychlejší nárůst u neživotního pojištění, a to o 16,6 % na 59,3 mld. Kč. U životního pojištění činila hodnota technických rezerv ke konci roku 2004 139,3 mld. Kč při nárůstu o 11,0 % oproti roku 2003. V souhrnu činily technické rezervy téměř 200 mld. Kč

Tabulka č. 2

Vývoj technických rezerv členů ČAP (mld. Kč)									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
CELKEM	85,2	96,9	98,3	109,7	117,1	135,0	157,5	176,3	198,6
Životní pojištění	57,7	63,8	67,9	76,7	86,3	97,8	110,9	125,4	139,3
Neživotní pojištění	27,5	33,1	30,4	33,0	30,8	37,2	46,6	50,9	59,3

Tabulka č. 3

V tabulkách 2 a 3 můžeme vidět nárůst pojistně technických rezerv za posledních 8 let. V souvislosti s rozvojem českého pojistného trhu se samozřejmě i pojistně technické rezervy zvyšují. V roce 2004 byly dvakrát vyšší než v roce 1996. Také lze rozpoznat rychlejší tempo růstu rezerv u životního pojištění než u pojištění neživotního.

3.3 Námět do diskuze

Jak jsme uvedli již dříve, neživotní pojištění má na pojistném trhu podíl až 60 %, zatímco životní jen 40 %. Přitom pojistně technické rezervy jsou dvakrát vyšší u pojištění životního.

Každý den zpravodajská média informují o živelních pohromách na celém světě, od zemětřesení přes záplavy až po tajfuny či hurikány. Také vysoká dopravní nehodovost či kriminalita zvyšují rizika spojená s neživotním pojištěním.

Vyvstávají tudíž otázky:

Můžeme si být tedy jistí, že pojišťovny budou mít vždy dostatek peněz na vyplacení pojistných plnění? Neměla by tedy být stanovena zákonem minimální výše pojistně technických rezerv?

4 Závěr

Pojistně technické rezervy jsou důležitou součástí fungování každé pojišťovny. Slouží k zajištění pojistně technického rizika.

Rezervy se vytváří dvěma způsoby podle toho, zda jsou vytvářeny u rezervotvorných pojištění nebo u pojištění rizikových..

Zjistili jsme, že pojistně technické rezervy jsou upraveny zákonem a jsou strukturovány podle neživotních a životních pojištění. Všechny základní druhy jsme charakterizovali a uvedli přibližný způsob jejich stanovení.

Na příkladu pojišťovny Kooperativa, a.s., jsme ukázali, jaké technické rezervy tato pojišťovna používá a jakou část svých rezerv postupuje zajišťovatelům. Dále jsme zjistili, že i tato pojišťovna má výrazně menší podíl rezerv pojistného neživotního než životního.

Při porovnání výše pojistně technických rezerv v ČR za posledních 8 let nás překvapil snižující se poměr technických rezerv při neživotním pojištění na celkových rezervách.

Proto jsme vyvodili otázku do diskuze, zda vždy vystačí pojišťovně rezervy a zda by neměla být minimální výše rezerv státem upravena.

5 Seznam literatury

5.1 Monografie

- [1] Ducháčková E., *Principy pojištění a pojišťovnictví*, 2. vydání, Praha: Ecopress, 2005, 178 str, ISBN 80-86119-92-0
- [2] Čejková V., Nečas S., Řezáč F., „*Pojistná ekonomika II^c*“, 1. vydání, Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005, 68 str., ISBN 80-210-3662-1

5.2 Zákony

- [1] Zákon č. 39/2004 Sb., o pojišťovnictví
- [2] Zákon č. 593/1992 Sb. , o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů

5.3 Internetové stránky

- [1] Česká asociace pojistitelů www.cap.cz
- [2] Pojišťovna Kooperativa www.koop.cz